

วงปฏิบัติ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เอา ฟังธรรม ตั้งใจฟังธรรม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ธรรม กว่าจะแสวงหาธรรม กว่าจะได้ธรรมมา ๖ ปี ประพฤติปฏิบัติมา ความยากเย็นแสนเข็ญขนาดไหน ทำมาทุกอย่าง ทำมาเพื่อจะให้รู้แจ้ง ถ้าวางใจในหัวใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ธรรม แล้วปฏิญาณตนว่าเป็น พระอรหันต์

เวลาไปสอนปัญจวัคคีย์ บอกปัญจวัคคีย์เลย เคยอยู่ด้วยกันมา ๖ ปี เคยพูดคำนี้ใหม่ นี่เวลาไปศึกษา ไปศึกษากับอาหารดาบส ไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ เวลาปฏิบัติไปแล้ว ถ้าไม่สิ้นกิเลสก็ไม่ปฏิญาณตนว่าสิ้นกิเลส แต่ต้องค้นคว้าด้วยตัวเอง นี่สยมภูตรู้ด้วยตนเอง เพราะธรรมะนี้เป็นของมหัศจรรย์มาก ผู้ที่จะเข้าถึงนี่เป็นสิ่งที่ว่า ค้นคว้าไม่สามารถจะเข้าได้ เพราะมันละเอียดมาก มันลึกซึ้งใจ

ความลึกซึ้งอยู่ในหัวใจของเรา ความกว้างขวาง ใจของเราคิดไปหมด ๓ โลกชาติ นี้คิดไปหมด จินตนาการเรื่องของสวรรค์ก็ได้ นรกก็ได้ จินตนาการได้ไปหมด นี่สิ่งนี้กว้างขวางมาก ไม่ใช่กว้างขวางในจักรวาลนี้นะ กว้างขวางในมิติ ใน ๓ โลกชาติ ใจมันกว้างขวางขนาดนั้น แล้วไม่มีขอบเขต ใจดวงนี้เคยไปเกิดไปตายมาหมด สิ่งนี้มันจะหายไปได้หมด นี่กว้างแสนกว้าง ลึกแสนลึก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งใจ ปรรตนาเป็นพระโพธิสัตว์ สร้างสมบุญญาธิการมาหาศาล ถึงค้นคว้าสิ่งนี้ได้ ต้องเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาค้นคว้าธรรมเท่านั้น นี่วงปฏิบัติใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพาศปฏิบัติมาก่อน ประพาศปฏิบัติมาจนรู้
แจ้งเห็นจริงในหัวใจ แล้วถึงได้วางธรรมไว้ วางธรรมไว้ให้เราก้าวเดิน ธรรมะขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใครจะแสดงก็แล้วแต่ จะไม่พ้นจากพุทธวิสัย วิสัยขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้กว้างขวางมาก ครอบคลุมไปหมด ผู้ที่แสดงมันก็ได้แค่
ปลีกย่อยเท่านั้นเอง ได้ส่วนหนึ่ง ได้ปลีกย่อย ได้แต่จริตนิสัยของผู้ที่จะแสดงเท่านั้น นี่วง
ปฏิบัติ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิบัติแล้วเห็น ไหม ถึงได้สอนพระกัสสปะ
พระกัสสปะเป็นผู้ที่ออกบวช แล้วประพาศปฏิบัติจนสิ้นกิเลสเหมือนกัน พระกัสสปะ
สิ้นกิเลสแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามพระกัสสปะว่า พระกัสสปะถือชุดงค
วัตรอยู่เพื่อเหตุใด? นี่สิ้นกิเลสแล้วไม่ต้องชำระกิเลสใดๆ เลย กิเลสในหัวใจไม่มี ถือ
ชุดงควัตรไปเพื่ออะไร

พระกัสสปะบอกกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือไว้ไม่ได้ชำระกิเลส
เพราะกิเลสไม่มี กิเลสสิ้นไปจากใจ แต่ถือชุดงควัตรนี้เป็นคติ เป็นตัวอย่าง ให้อนุชนรุ่น
หลังได้ประพาศปฏิบัติตาม นี่แนวทางประพาศปฏิบัติ สร้างสมาธิ วางแนวทางมา
พระกัสสปะเป็นพระถือชุดงควัตรที่อุกฤษฏ์มาก ได้รับการเอตทัคคะการถือชุดงควัตร

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงกับขอแลกตั้งขมาฐิณะ ตั้งขมาฐิเย็บ ตั้งขมาฐิปะ
แล้วปะเล่า ปะเพราะเก็บใจ ไข้ฝ้ายบังสกุลเป็นวัตร ไม่รับคฤหบดีจิ๋ว สิ่งที่เขาถวายเป็นผ้า
นี้ไม่รับ ไข้บังสกุลใจ เพื่อขัดเกลากิเลส เพื่อให้กิเลสนี้มันมีสิ่งที่ต่อต้านมัน ไม่ให้
ปรนเปรอกิเลสใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าส่งเสริมนะ ส่งเสริมในการประพาศ
ปฏิบัติ เวลาพระโสณะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้เข้าไปจำวัดอยู่ในวิหาร
กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะพระโสณะมาจากชนบทประเทศ

พระกัสสปะไปเผยแผ่ธรรม เผยแผ่ธรรมรอจะบวชพระโสณะ พระโสณะมี
ศรัทธามาก อยากประพาศติอยากบวช รอจนให้พระครบ ๑๐ องค์ มันรอได้ช้ามามาก ต้อง ๓
ปีหรือ ๕ ปีถึงจะได้บวช บวชแล้วพระโสณะประพาศปฏิบัติ จนมีดวงตาเห็นธรรม แล้ว
อยากไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก เพราะในการประพาศปฏิบัติ มันรู้แจ้ง
เห็นจริงเข้ามาในหัวใจ มันมหัศจรรย์

แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ค้นคว้ามา อยากทราบ อยากให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอพระกัจจายนะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระกัจจายนะฝากไปให้ขอ ให้ชนบทประเทศ พระ ๕ องค์ขอให้บวชได้ แล้วขอรองเท้า ๒ ชั้นมาใส่ รองเท้าชั้นเดียวมันใส่ไม่ไหว เพราะว่าอยู่บนเขา หินมันแหลม ขอให้ใส่รองเท้าหลายๆ ชั้นได้ นี่ไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ได้พักอยู่ในวิหารหลังเดียวกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องการให้พวกเราประพฤติปฏิบัติในวินัยปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติในสมัยพุทธกาลเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปลีกวิเวกอยู่ในวิหาร อยู่ในที่สงัด จะตั้งกติกาว่าห้ามพระเข้ามา ห้ามพระเข้าหา เว้นไว้แต่ผู้ที่ปฏิบัติ เว้นไว้แต่ผู้ที่อยู่ป่า

สมัยนั้น เวลาพระที่ศึกษานะ เรียนปริยัติ สมัยก่อนมันไม่มีตำรา สมัยก่อนต้องเรียนปากต่อปาก เวลาจะศึกษากันต้องปากต่อปาก นี่ปริยัติในสมัยพุทธกาลก็มี ปฏิบัติในสมัยพุทธกาลก็มี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปิดโอกาสให้ฝ่ายปฏิบัติได้เข้าหา ถ้าผู้ที่เป็นปริยัติจะเข้าหา ห้าม!

ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าห้ามแล้วนี้ ใครเข้าหาจะเป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าห้ามสิ่งใด สิ่งนั้นจะเป็นวินัยไปทั้งหมด เว้นไว้ให้ผู้อยู่ป่า ผู้อยู่ป่านี้อาจเข้าหาได้ตลอด สิ่งที่เข้าหาได้ตลอดเวลาติดขัดใจ ติดขัดในการประพฤติปฏิบัติจะเข้าหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะแก้ไขให้ได้ตลอด

ผู้ที่อยู่สมัยนั้น ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนจะมีสันถัด หล่อสันถัด ถ้าเป็นการคาดหมายก็เหมือนกับพรหม มีพรหมอยู่ประจำตัว พระป่าไม่มี พระป่าถือบริวาร ๘ อยู่ในป่า สิ่งนั้นไม่มีพอเห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปิดโอกาสให้พระป่าได้เข้าหาได้ตลอดเวลา แต่พระปริยัติไม่ให้เข้าหา นี่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องการวิเวกใน

ผู้ที่ต้องการ โอกาสอย่างนั้น ทิ้งสันถัดเคลื่อนไปหมดเลย ในพระไตรปิฎกว่าไว้ อย่างนั้น ทิ้งสันถัดคือว่าของที่ใช้ประจำตัว ไปไหนก็แบกไปด้วย เพราะต้องการความ

สะดวก ต้องการความสบาย การศึกษาเล่าเรียน ก็ศึกษาเล่าเรียนด้วยความเห็นของตัวเอง นี่ การศึกษาเล่าเรียน ศึกษาสภาวะแบบนั้น

แต่ในการประพฤติปฏิบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องการให้ผู้ ประพฤติปฏิบัติ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเพราะ การ ประพฤติปฏิบัติ เพราะการค้นคว้าขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอตรัสรู้ธรรม ขึ้นมา “ปัญจวัคคีย์ พระอัญญาโกณฑัญญะ รู้ตามไป.. รู้ตามไป..” เพราะมีพื้นฐานของ สมาริอยู่แล้ว

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยายามค้นคว้าอยู่ ๖ ปี พยายามค้นคว้าอยู่ นั้น ละตั้งฐานของตัวเอง แต่ยังไม่มียุปัญญา ใ ปัญญาในการชำระกิเลสไม่เกิดขึ้น ยังไม่มีใคร เกิดขึ้น ปัญจวัคคีย์ก็อุปฐากอยู่ก็มีสมาธิอยู่ พร้อมอยู่ตลอดเวลา แต่เวลาองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้ามาแสดงธรรมขึ้นมา “ธรรมจักร” พระอัญญาโกณฑัญญะรู้เข้ามา

สิ่งที่พระอัญญาโกณฑัญญะรู้เข้ามา นี่เป็นสงฆ์องค์แรกของโลก แล้วปัญจวัคคีย์ ก็รู้ตามไป มาสอนพระยสะก็รู้ตามไป สงฆ์ ๖๐ องค์ รวมทั้งองค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าเป็น ๖๑ องค์ พ้นจากบ่วงของมาร พ้นจากบ่วงที่เป็นของโลก และบ่วงที่เป็นทิพย์ พ้นจากความยึดมั่นถือมั่นของใจ ให้ออกเผยแผ่ธรรม ให้ไปคนละทางอย่าซ้ำทางกัน เพื่อให้โลกได้ฟังพาอาศัย สิ่งที่ฟังพาอาศัยคือ ฟังพาอาศัยธรรมขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าในหัวใจนั้น ฟังพาอาศัยธรรมของพระปัญจวัคคีย์ พระยสะ

สิ่งที่รู้ขึ้นมาในหัวใจนั้น เป็นธรรมที่สะอาดใจ เป็นธรรมที่รู้ว่ารู้ขึ้นมาจากหัวใจ เป็นธรรมเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ขึ้นมาก่อน แล้วเผยแผ่มา สิ่งนี้ เป็นธรรมในหัวใจ สภาวะธรรมคืออย่างไร

แต่ในการศึกษา ในการเล่าเรียนนั้น มันเป็นศึกษาธรรมเพื่อเป็นแผนที่เครื่อง ดำเนิน สิ่งที่เป็นแผนที่ดำเนินนี้ เราจะเอาขึ้นมาเป็นหลักเกณฑ์ของเราไม่ได้ ในการศึกษา ธรรม ในการศึกษาพระไตรปิฎก เวลาเราศึกษา เวลาเราอ่านตำราเข้าไป เราจะซาบซึ้ง สิ่ง ที่ซาบซึ้งเพราะอะไร เพราะมันสะท้อนหัวใจ สิ่งนี้ในพระไตรปิฎกก็มีอยู่แล้ว เราไม่ได้ อ่านมันก็มีอยู่นั้น แต่พออ่านขึ้นมา เพราะมันตรงกับจริต ตรงกับนิสัย ตรงกับความข้อง ใจของเรา

ถ้าใจเราข้องสิ่งนี้ เราอ่านสิ่งนี้เข้าไป มันจะมีความเข้าใจ มันจะรู้ขึ้นมา มันเหมือนกับว่ามันรู้มันมีความสบายใจ ความสบายใจเห็นใหม่ สิ่งนี้เป็นความสบายใจ มันเป็นเรื่องของสภาวะธรรมที่เข้าถึงใจ มันเป็นสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา แล้วก็เกิดภาวนามยปัญญา

สิ่งที่เกิดภาวนามยปัญหานี้ต้องเกิดจากการประพฤติปฏิบัติ ในวงของประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมมา มันเนิ่นนานมาสองพันกว่าปี มันก็เริ่มเรียวแหลมไปๆ มีแต่คนจำพระไตรปิฎกไว้ได้ มีพระไตรปิฎกไว้เราพิมพ์ไว้เป็นครู เป็นธรรมและศาสดาของเรา

สิ่งที่ป็นศาสดาของเรา เราก็ต้องค้นคว้า เราก็ต้องศึกษาของเรา นี่เราเกิดมา มีอำนาจาสนา เพราะหลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์ ค้นคว้ามาทั้งชีวิตนะ เริ่มต้นออกประพฤติปฏิบัติ เพราะกึ่งพุทธกาลศาสนาจะเจริญรุ่งเรือง เจริญรุ่งเรืองในธรรมวินัย สิ่งที่ธรรมวินัยมีอยู่แต่ธรรมในหัวใจของผู้ที่รู้จริงมันไม่มีใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปิดโอกาสให้พระที่ปฏิบัติเข้าหาได้ตลอดเวลา ผู้ที่ปฏิบัติจะเข้าหา เพราะเวลาหัวใจมันลึกลงเสีย มันจะสงสัยไปทุกอย่าง สิ่งที่เกิดขึ้นจากใจ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการคิด ความคิดของเรามันมีกิเลสอยู่ กิเลสในหัวใจมันคาดหมายสิ่งต่างๆ ไป ความลึกลงเสียเราจะมีสิ่งนั้น แล้วความลึกลงเสีย มันผลัดเขวให้เราออก

กิเลส กิเลสคือความเคยใจ สิ่งใดที่สะดวก สิ่งใดที่สบาย สิ่งใดที่เป็นความคิดที่แปลกๆ แปลงออกจากธรรมใจ เรื่องแปลกๆ ของโลก เรื่องความรู้ของโลก สิ่งนี้มันพอใจ มันพอใจคิดและมันพอใจอยู่ในหัวใจของมัน มันเกิดขึ้นมาตลอด แล้วเวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป มันไม่มีคนคอยแก้ไข มันก็เป็นเรื่องความกังวลใจ ถ้าเข้าหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะชี้นำตลอดไป จะคอยบอกทางผิด ทางถูก สิ่งนั้นมันเป็นทางผิด ทางถูกเห็นใหม่ นี่กึ่งพุทธกาล สิ่งนี้มันไม่มีใจ

หลวงปู่เสาร์ เวลาออกประพฤติปฏิบัติ ต้องค้นคว้าด้วยตนเอง ตำรามืออยู่ เวลาอ่านตำราขึ้นไป มันก็มีความคาดหมายในหัวใจของเราไปด้วย ในหัวใจใจ สุดท้ายแล้ว หลวงปู่มั่นออกบวช หลวงปู่มั่นก็ค้นคว้าสิ่งนี้ นี่เป็นอาจารย์เป็นศิษย์กัน ค้นคว้าร่วมกัน

มา เป็นถึงกับก่อนชีวิต ถึงกับว่าหลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์บอกว่าไปตรัสรู้ธรรมที่ เชียงใหม่ ถึงละจากหมู่ออกไปเชียงใหม่ ไปค้นคว้าสิ่งนี้ขึ้นมา มันถึงเป็นสภาวะธรรมตาม ความเป็นจริงใจ

ถ้าธรรมสภาวะตามความเป็นจริง เห็นใหม่ในมุตโตทัย เวลาหลวงปู่มั่นบอกไว้ เจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ มันก็ต้องเป็นอันเดียวกัน พระอรหันต์มีหนึ่งเดียว หนึ่งคือว่าจะ เจโตวิมุตติ หรือปัญญาวิมุตติ มรรคาก็ต้องสามัคคีเหมือนกัน ต้องสมุจเฉทปหาน เหมือนกัน

สิ่งที่สมุจเฉทปหานคือมันต้องทำลายกิเลสออกไปจากใจ เหมือนกันทั้งหมด แต่ ในการเดิน ในการเดินทางในเจโตวิมุตติ เจโตวิมุตติเราต้องทำความสงบของใจ ใจของเรา ต้องอาศัยความสงบของใจเป็นพื้นฐาน แล้วอาศัยใจดวงนี้ยกขึ้นวิปัสสนา ปัญญา วิมุตติอาศัยเรื่องของปัญญา สิ่งที่เกิดขึ้นจากปัญญา ปัญญาใคร่ครวญสิ่งต่างๆ ไป ใคร่ครวญไป

หลวงปู่มั่นบอกกับสมเด็จพระเจ้าที่ว่าชอบคิดใจ ชอบคิดมาก ถามหลวงปู่มั่นว่า

“ท่านชอบคิดมาก จะให้ประพฤติปฏิบัติอย่างไร?”

หลวงปู่มั่นบอก “สมเด็จพระเจ้าให้คิดมากๆ คิดเข้าไปเลย คิดมากๆ แต่ต้องมีสติไป พร้อม”

นี่จะเป็นปัญญาวิมุตติหรือเจโตวิมุตติ เวลามันก้าวเดินออกไปแล้ว ผู้ที่มีธรรมใน หัวใจ สภาวะธรรมเกิดขึ้นตามความเป็นจริง จะเข้าใจสิ่งนี้ไปตลอด

แต่ผู้ที่ว่า เรามีกิเลสอยู่ในหัวใจ เรามีคบอดอยู่ ถ้าไม่มีครูมีอาจารย์นี้ ถ้าเป็น ปัญญาวิมุตติ เราก็ต้องใช้ปัญญาของเรา เราจะใช้ปัญญาของเรา เราจะคิดจินตนาการไป ขนาดไหน นั่นก็คือ โลภียะ มันเป็น โลภียะ มันจะเป็นปัญญาวิมุตติไปไหน ถ้าเป็นปัญญา วิมุตติ มันต้องทำความสงบของใจ จะเป็นปัญญาใคร่ครวญขนาดไหน มันก็ต้องเป็น ปัญญาอบรมสมาธิ สิ่งที่เป็น โลภียะนี้มันเป็นเรื่องที่ว่า เหมือนกับเราอ่านพระไตรปิฎก

ผู้ที่อ่านพระไตรปิฎก ธรรมและวินัยมีอยู่แล้ว สิ่งที่มีอยู่แล้วเราศึกษาเราอ่านเข้าไป เรามีความซึ่งใจมาก เราจะมีความสุขมาก นี่มันเป็นโลกียะไง เพราะเรามีกิเลสอยู่ในหัวใจ สิ่งที่เราศึกษาเราเข้าใจ ปัญญาอบรมสมาธิก็เหมือนกัน เราใคร่ครวญของเราด้วยปัญญาของเรา ปัญญาเราคิด เราตรึกในธรรม ธรรมข้อไหนก็ได้ เรยกขึ้นมาตรึก เราใช้ปัญญา เราใคร่ครวญไป

สิ่งที่เราใคร่ครวญไป มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ สิ่งที่เป็นปัญญาอบรมสมาธิเห็นใหม่ ปัญญาอบรมสมาธิเพื่ออะไร เพื่อให้เกิดมรรค สัมมาสมาธินี้เป็น ๑ ในมรรค ๘ เจโตวิมุตติก็ต้องกำหนดพุทโธ พุทโธ เห็นใหม่ ผู้ที่กำหนดพุทโธ สัทธาจริต เริ่มต้นจากเราประพฤติปฏิบัติ เรามีศรัทธา เรามีความเชื่อ เราจะกำหนดพุทโธ พุทโธของเราตลอดไป

คำบริกรรมนี้สำคัญมาก ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ เราจะเริ่มใช้ปัญญา เราจะมีสติ สตินี้จะต้องก้าวเดินไปกับธรรมตลอด ถ้ามีสติในการใช้ปัญญาออกไปนี้ มันจะเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าเราขาดสติเรคิดของเราไป นั่นเป็นปัญญาของกิเลส เป็นเรื่องความเห็นของโลก เป็นความเห็นของใจ ใจจะคิดออกไปอย่างนั้น เพราะขาดสติ

คำบริกรรมก็เหมือนกัน ถ้าขาดสติ คำบริกรรมนี้จะไม่มีความการประพฤติปฏิบัติ ในวงปฏิบัติจะบอกว่า เวลาที่กำหนดพุทโธ พุทโธ หลวงปู่มั่นกำหนดพุทโธ พุทโธ สิ่งที่กำหนดพุทโธมันจะเป็นสิ่งที่ว่าไม่เกิดปัญญา เป็นสิ่งที่ว่าเป็นคนโง่ ปฏิบัติแบบคนโง่มันจะไม่รู้สิ่งใดเลย แต่หลวงปู่มั่นบอก “ให้โง่เถิด เราให้เป็นคนโง่ ขออย่างเดียวขอให้ใจมันสงบได้ ถ้ามันโง่จริงนะ”

ถ้าเราเป็นคนโง่ เราไม่ต้องการสิ่งใดเลย เพราะเราต้องการสัมมาสมาธิ เรายังไม่ถึงขอบเขตของปัญญาที่มันจะก้าวเดินไป เราก็ต้องใช้พื้นฐานคำบริกรรมขึ้นมา เพื่อให้ใจมันสงบได้ จะโง่หรือไม่โง่ขอให้ผลมันเกิดขึ้นมา ให้เกิดสมาธิได้ นั่นถึงต้องใช้คำบริกรรม พร้อมกับสติไป ถ้ามีสติ คำบริกรรมไป คำบริกรรมตลอดไป พุทโธ พุทโธ จิตมันสงบได้โดยธรรมชาติของมัน

แต่ความไม่เข้าใจ สิ่งที่ไม่เข้าใจว่ามันไม่ใช่เป็นปัญญา มันต้องใช้ปัญญา จะใช้ปัญญาขนาดไหน ในการที่ว่ามันรูป สิ่งที่เกิดขึ้น ต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญไป เป็นวิปัสสนา สิ่งที่วิปัสสนาเกิดขึ้นนี้ เราใช้ปัญญาไป อันนี้เป็นวิปัสสนา มันไม่ได้ใช้คำ

บริกรรมอย่างเดียว ใช้กำหนดพุทโธอย่างเดียว พุทโธจะไม่เกิดปัญญา สิ่งนั้นเป็นความของเขา

เวลาหลวงปู่มั่นบอกว่า “ให้หื้อคนนอน ให้ผ่อนอาหาร” เราคนนอน เราผ่อนอาหาร เพื่อเราจะให้กิเลสมันเบาตัวลง สิ่งที่เป็นกิเลสถ้ามันเข้มแข็งอยู่ในหัวใจเรา มันจะมีกำลังมาก มันจะมีอำนาจเหนือเรา แล้วมันจะทำให้การประพฤติปฏิบัติของเราไม่สม ไม่สมกับที่เราลงทุน ลงแรงไป ผลของมันจะไม่ได้สมตามความเป็นจริง เราถึงต้องพยายามอดนอน ผ่อนอาหาร

การอดนอน ผ่อนอาหาร เขาก็ว่าเป็นการสลัฟตปรามาส เป็นการลูบคลำ สิ่งที่เป็นการลูบคลำ เป็นความไม่รู้จริง แต่ถ้าการใช้ปัญญาความกระทบรับรู้สิ่งต่างๆ อันนั้นเป็นปัญญาของเขา ปัญญาอันนั้นต่างหากมันเป็นการลูบคลำ มันจะมีการลูบคลำ มันเป็นสลัฟตปรามาส เป็นความไม่เข้าใจ เป็นการลูบ การคลำไปตลอด ลูบคลำไปตั้งแต่เริ่มต้น ลูบคลำไปตั้งแต่ความเข้าใจ เวลามันเข้าถึงความรู้สึกรู้ ปัญญาอบรมสมาธิ เห็นตามความเป็นจริงว่าสิ่งนี้เป็นสภาวะธรรม มันปล่อยวางสิ่งนี้ ยกกายขึ้นมาพิจารณา กายนี้ภายนอก

คำว่าภายนอก กายของเรา หรือกายของคนอื่น เจ็บไข้ได้ป่วย เราพิจารณาไป “สิ่งนี้เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป” มันต้องแปรสภาพของมันตลอดไป มันเป็นอนิจจังทั้งหมด นี่จินตนาการไป คาดหมายไป ความคาดหมายนี้ลูบคลำ ลูบคลำจากเริ่มต้น ลูบคลำจากท่ามกลาง ลูบคลำจนถึงที่สุด แล้วก็ลูบคลำตลอดไป จะเป็นสลัฟตปรามาสตลอดไปเลย เพราะปัญญาอย่างนี้มันเป็นปัญญาเราใช้ออกไป โดยที่ว่ามันไม่ย้อนทวนกระแสดับเข้ามา

ถ้ามันจะย้อนทวนกระแสดับเข้ามา สลัฟตปรามาสมันจะสิ้นสุดได้ การสิ้นสุดของสลัฟตปรามาสมันเกิดจากเราวิปัสสนา ถ้าเกิดจากวิปัสสนา มันต้องเกิดจากฐานของใจ ถ้าใจมีฐานเห็นใหม่ นี่วงปฏิบัติ สิ่งใดที่มันเป็นการต่อสู้กับกิเลส สิ่งนั้นเราต้องเข้มแข็ง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปฏิบัติอยู่ ๖ ปี สิ่งที่ว่า เป็นอุกฤษฏ์ขนาดไหน ทุกข์ยากขนาดไหน ไม่มีใครทำเกินเท่ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งนี้ท่านทำ

ของท่านมาแล้ว ท่านพิจารณาของท่านมาตลอด แล้วเราขนาคอดนอน ผ่อนอาหาร เพื่อจะให้กิเลสมันสะท้อนตัวมันเอง ขนาดนี้เราว่าอันนี้เป็นอรรถกถาโยค เป็นการลูปคล่า เราไม่ใช่ลูปคล่า เรามีครูมีอาจารย์

ครูบาอาจารย์ของเราบอกว่า เราต้องพยายามทำให้กิเลสมันอ่อนตัวลง ให้เกิดความสงบของใจ ถ้าใจนี้มันสงบตัวลงมาได้ เราจะเริ่มต้นยกขึ้นวิปัสสนาได้ ถ้ายกขึ้นวิปัสสนาได้ ถึงมันจะเป็นลูปคล่า มันก็ต้องลูปคล่าไปก่อน ถึงคำบริกรรมมันจะไม่มีปัญญา เราไม่ต้องการปัญญา เวลาที่เราไม่ต้องการปัญญา เราต้องการพลังงาน เราต้องการกำลัง เราต้องการความสงบของใจ ทำไมมันเกิดความสงบของใจขึ้นมาไม่ได้ละ

ถ้าความสงบของใจเกิดขึ้นมาไม่ได้ ความคิดของเราไป มันก็เป็น โลภียะไปทั้งหมด มันไม่เป็นโลกุตระ สิ่งในโลกุตระ ธรรมเหนือโลก ธรรมจะพ้นจากกิเลส ธรรมที่เราใช้ในการวิปัสสนาของเรา เพื่อจะให้พ้นจากกิเลส มันเป็นโลกุตระ สิ่งที่เป็นโลกุตระ มันจะไม่เกิดตัวตนของเรา สิ่งที่เกิดตัวตนของเราเพราะเราไม่มีสัมมาสมาธิ สิ่งที่ไม่มีความสมาธิ ความเห็นของเรา เราจะคิดของเราเข้าไป มันจะเป็นโลกไปหมดเลย สิ่งที่เป็นโลก เป็นการคาดการณ์ นี่สัพพตปรามาส

เวลามันจะปล่อยวาง เราวิปัสสนา เรายกขึ้นเห็นพิจารณาภายนอกพิจารณาไป แล้วมันเข้าใจนะ เห็นว่าเป็นอนิจจัง ความรู้เป็นอนิจจัง มันเป็นอนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจังมันเป็นทุกข์ เราก็ปล่อย.. นี่มันเป็นลูปคล่าไป มันก็ลูปคล่าของมันไปสภาวะแบบนั้น มันไม่รู้ตามความเป็นจริงหรอก เพราะมันไม่สมมุจเฉตปหาน มันสมมุจเฉตปหานไม่ได้เพราะจิต มรรคไม่สมควรกับมันไง “ความดำริชอบ การงานชอบ ความเพียรชอบ”

สิ่งที่เป็นความเพียรชอบ ถ้ามันจะเป็นสัพพตปรามาส มันจะเป็นความโง่ เราพอใจโง่โง่ สิ่งที่เราจะโง่ขึ้นมา นี่วงปฏิบัติต้องการสิ่งนี้ ถ้าสิ่งนี้แล้ว ถ้ามันเกิดพื้นฐานขึ้นมา เรายกขึ้นวิปัสสนาได้ ถ้าเรายกขึ้นวิปัสสนาได้ เราจะมีปัญญาของเรา แล้วถ้าปัญญามันเกิดจากเป็นภวานามยปัญญา ปัญญาที่เราเห็นเขาว่าโลกเป็นปัญญาอย่างนั้น เขาจะไม่เคยเห็นปัญญาอย่างนี้เลย สิ่งนี้จะเกิดขึ้นมาจากการที่เราประพฤติปฏิบัติ นี่วงปฏิบัติมันต้องมีอย่างนี้ไง

วงปฏิบัติมันมีต่างๆ กันออกไป เราคิด เราอยากสะดวก อยากสบาย เราอยากจะคาดหมาย เราอยากจะเทียบเคียง การเทียบเคียง เราเทียบเคียงของเราได้ เทียบเคียงมาเป็นคติ เป็นตัวอย่าง แต่ความรู้สึกของเราสิ มันสะท้อนความรู้สึกของเราไหม? มันชำระกิเลสของเราไหม?

สิ่งที่ชำระกิเลสของเรา คือกิเลสที่มันผูกมัดใจเรา เราสามารถทำลายมันได้ไหม? ถ้าเราจะทำลายมันได้ สิ่งนี้มันเป็นจริง เป็นนิสัยของเรา นี่สิ่งที่มันเป็นสิ่งภายนอก ในวงปฏิบัตินี้ มันมีวิธีการมากมายมหาศาลเลย สิ่งที่มาขมขื่นมหาศาลในขั้นของปัญญาะ ไม่มีขอบเขตนะ เวลาปัญญามันจะออกรู้อย่างต่างๆ มันออกรู้อย่างไปตามประสามัน เรากำหนดคำบริกรรมพุทโธ พุทโธ เห็นไหม นี่เขาว่าโง่ ที่มันจะโง่ เพราะมันไม่ใช่ปัญญาของมัน แต่เวลามันสงบตัวเข้ามา มันจะเว้งว่าง มันจะมหัศจรรย์

ความมหัศจรรย์ของมันเห็นไหม เวลาผู้ที่มีอำนาจวาสนา มันสามารถรู้วาระจิตของคนอื่นได้เลย ปีติเวลามันเกิดขึ้นนะ มันจะเห็นดวงจิตของเรา ๑ เห็นดวงจิตของคนอื่น ๑ เห็นความคิดของคนอื่น ๑ สิ่งนี้ทำให้เกาะเกี่ยวไป ไหนว่าเป็นความโง่ คนโง่ทำไมมันเห็นสภาวะแบบนี้ขึ้นมาได้ล่ะ เพราะมันพอใจโง่ สิ่งที่อยู่โง่ โง่ขึ้นมาเพื่อจะฉลาด

ถ้ามันฉลาดขึ้นมา มันเป็นความฉลาดที่ว่าเป็นมัชฌิมาปฏิบัติ เป็นความฉลาดจริงของธรรม ไม่ใช่ว่ากิเลสมันสอนให้ฉลาด กิเลสมันเสียมให้ฉลาดว่า เรายังเป็นผู้ที่ฉลาด เราเป็นผู้ที่มีปัญญา พอมีปัญญา เราก็ใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญ ใคร่ครวญสภาวะธรรม ใคร่ครวญธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นะ ครั้วธรรมแล้ววางธรรมไว้ ขอบเขตเราจะมีขนาดไหน มันจะไม่พ้นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปได้หรอก เพราะว่าพุทธวิสัยครอบไปทั้งหมด สวาก สวากะ ผู้ได้ยินได้ฟัง เกิดมาแล้วมีความตั้งใจ มีศรัทธา มีความเชื่อ มีการประพฤติปฏิบัติ อันนี้มีวาสนาในการประพฤติปฏิบัติ

ในการประพฤติปฏิบัติถ้าเข้าหลักเกณฑ์ มันก็จะเข้าทาง ถ้าไม่เข้าหลักเกณฑ์ การประพฤติปฏิบัติมันก็ปฏิบัติไปโดยที่มันจะไม่สมผลของมัน เพราะมันไม่เข้าทาง

มัชฌิมาปฏิปทา มันไม่เข้าทางมรรค สุกัททะ คนที่มีปัญญามาก เขาใคร่ครวญของเขา ขนาดไหนเห็นใหม่ เขาเป็นนักปราชญ์ เขาไม่เชื่อใครเลย สุกท้ายแล้วเขาก็เอาตัวของเขา ไม่รอด

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน ถ้าเราไม่ไปตาม เราจะไม่มีโอกาสแล้ว เพราะถือตัวถือตนมาก ว่าเราเป็นผู้ที่มีปัญญามาก ปัญญาของกิเลสนะ เวลากิเลสมันอยู่กับเรา เวลาเราศึกษาอะไรไป ว่าเรารู้หมดเลย เรารู้ใจ เรามีข้อมูล เรารู้สิ่งต่างๆ แต่สิ่งที่เรารู้ขึ้นมา เราใช้ประโยชน์อะไรกับเราได้ มันไม่เป็นประโยชน์กับเราเลย

เวลาเราทำความสงบของใจ เราต้องการพื้นฐาน เพราะเราต้องการพลังงาน เราต้องการความสงบเพื่อเป็นพื้นฐาน เพราะเวลาจิตมันสงบขึ้นมา เรากำหนดพุทโธ พุทโธ เวลาสงบขึ้นมา มันจะรู้ เย็นมาก.. มีความสุขมาก.. ถ้าเวลาสัมมาสมาธิ ทำไมคนคิดได้ คิดสิ่งนี้ได้ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติต้องการสิ่งนี้ ต้องการกำลังของใจ แล้วเอากำลังของใจไปทำเรื่องต่างๆ ไปทำเรื่องของโลกเขา ไปทำเรื่องปลุกเสกต่างๆ เรื่องของให้มันเป็นของขลังขึ้นมา นี่ใช้กำลังจิตทั้งหมดเลย แล้วเวลาจิตอย่างนี้ จะทำให้มันสงบอย่างนี้ตลอดไป ได้ใหม่

ถ้าเราจะทำของขลัง มันต้องทำให้ใจของเราขลังก่อนไง ถ้าใจของเราจะขลังได้ เราต้องขังทุกข์ให้ได้ก่อน เอาทุกข์มาขังไว้ แล้ววิปัสสนา มัน สิ่งที่มีมันเป็นขลังได้ใหม่ ถ้าใจเราขลังได้ มันจะขลังในตัวมันเองไง เราจะรู้เราเอง รู้ว่าเรามีความสุขหรือเรามีความทุกข์ เรามีความแก้ไขอย่างไร เวลาปัญญามันเห็นสภาวะตามความเป็นจริงนะ มันจะเห็นว่าเรานี้ใคร่ครวญขนาดไหน เราจะแยกแยะสิ่งใด นี่แยกแยะไง เห็นสภาวะจากข้างใน

ถ้าพิจารณาโดยเป็นธรรม คือไม่เห็นภาพ สิ่งนี้ทำได้หมด พิจารณาโดยไม่เห็นกายก็ได้ พิจารณาโดยเห็นกายก็ได้ ถ้าพิจารณาโดยเห็นกายนะ นี่จิตสงบขึ้นมา พิจารณายกขึ้นมาให้เห็นกาย หรือว่ารำพึงขึ้นมาก่อน ถ้ามันเกิดขึ้นมา มันจะเห็นเป็นอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง จะเป็นสิ่งใดก็ได้ในอวัยวะนี้ แล้วดู ดูด้วยพลังงาน

ถ้าเราดูด้วยพลังงาน มันจะแปรสภาพของมันไป สิ่งนั้นเป็นปัญญา แต่ถ้าเราพิจารณาด้วยปัญญา มันเป็นธรรมารมณ์ เป็นธรรมเป็นความรู้สึกของใจ เราคิดถึงเรื่องกายเห็นใหม่ เราใช้ปัญญาใคร่ครวญไป เราจะไม่เห็นภาพกาย สิ่งที่ไม่เห็นภาพกายก็

ได้ ถ้าเราพิจารณาไป กำลังของเรามีนะ เวลามันใช้ปัญญาของมันไป มันจะเข้าใจสิ่งนี้ แล้วมันจะปล่อยวาง.. ปล่อยวางเข้ามา

มันปล่อยวางคือมันเข้าใจ พิจารณาไป สิ่งนี้มันเป็นที่ฟังไม่ได้ สิ่งนี้เป็นอนิจจัง ทั้งหมด สิ่งนี้เป็นมายาทั้งหมด สิ่งที่เป็นมายาเราเกาะสิ่งนี้ไม่ได้ นี่เวลาใจเราเกิดขึ้นมา เราอาศัย เกิดขึ้นมา ปฏิสนธิขึ้นมา มันก็ยึดสิ่งนั้น เพราะสภาวะกรรมมันให้ผลแล้ว ให้ผล เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา เกิดเป็นสัตว์ เกิดเป็นสภาวะต่างๆ สิ่งนี้ยึดทั้งหมด

ทุกชีวิตต้องการความสุข ทุกชีวิตต้องการความสะดวกสบาย ทุกชีวิตต้องการสิ่ง ที่ว่า กิเลสมันปรุงแต่ง กิเลสมันต้องการ ใจ ตัณหา ความทะยานอยากของมนุษย์ก็อย่าง หนึ่ง ของสัตว์ ของเทวดา ของอินทร์ ของพรหมมันก็ไปอย่างหนึ่ง กิเลสมีด้วยกันทุกๆ ดวงใจ

กิเลสมีทุกข์ดวงใจ มันปรารถนาสิ่งใด มันก็ต้องการหาสิ่งนั้น สิ่งนั้นมันยึดมันถือ มันสิ่งนั้น เพราะอะไร เพราะมันออกจากตัวตนนี้ไง ออกจากหัวใจนี้ หัวใจนี้เกิดเป็น มนุษย์ มันก็มีร่างกาย เพราะมันติดสภาวะแบบนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึง บอกว่า ให้ย้อนกลับมาดูที่นี้ไง ให้ย้อนกลับเข้ามาดูที่ฐานที่มันออกไปคิดใจ

เวลาเราได้ทรัพย์สมบัติขึ้นมา เราเอามาเก็บ เก็บมาเป็นสมบัติของเรา เก็บไว้ที่ ไหน? ที่ปลอดภัยที่สุด ความคิดของเราก็เหมือนกัน ความต้องการของเราก็เหมือนกัน มันเกิดมาจากใจ ใจมันมีอยู่ สภาวะใจเกิดขึ้นมา กิเลสมันมีอยู่ มันก็ปรุงแต่งสภาวะแบบ นั้นออกไปยึดมันถือมันสิ่งต่างๆ

พอยึดมันถือมันสิ่งต่างๆ มันก็เป็นความฟุ้งซ่าน เป็นความยึดมั่น เป็นความคิด ข้องไปกับกระแสโลก เราถึงต้องใช้คำบริกรรม เราถึงต้องใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราถึง ต้องทำสิ่งนี้เข้ามา ถ้าสิ่งนี้ย้อนกลับเข้ามาได้ นี่วิปัสสนา มันจะเกิดตรงนี้ วิปัสสนาจะเกิด ขึ้นมาเพราะมีสัมมาสมาธิมาแยกออก แยกให้เราเป็น โลกุตระ

ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิ ความคิด คิดขนาดไหน มันเป็น โลภียะ สิ่งที่เป็น โลภียะ คิด ขนาดไหน มันแก้กิเลสไม่ได้ สิ่งที่แก้กิเลสไม่ได้ มันจะเป็นประโยชน์ก็แค่เป็นปัญญา อบรมสมาธิเท่านั้น แต่คนไม่เข้าใจ คิดว่าสิ่งที่ว่ามันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันปล่อยวาง

แล้ว มันปล่อยวางมันก็มีความสุขแล้ว ความสุขเพราะเราไม่เคยเจอ สุขโดยวิมุติสุข เราไม่เคยจะเจอสภาวะแบบนั้น

เวลามันปล่อยวางมีความสงบ เราก็มองสิ่งนี้เป็นความสุข เป็นความสุขสิ เพราะอะไร เพราะจิตมันกระทบ จิตมันรับรู้ สิ่งนี้มันเป็นในวงของสมมุติ มันเป็นอยู่ในวงของสมมุติทั้งหมดเลย เพราะมันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิ สัพเพ ชัมมา อนัตตา สภาวะธรรมที่เกิดขึ้น มันเป็นสภาวะธรรมจริงๆ แต่มันก็อยู่ในกฎของอนัตตาเห็นไหม “เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป”

สิ่งที่ “เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป” มันเป็นสมมุติไหม? มันเป็นสมมุติ แล้วจิตรู้ไหม? รู้ แล้วก็รู้โดยกิเลส ยึดพยายามจะให้ความสุขนั้นอยู่กับเรา แล้วมันจะไม่อยู่กับเราหรอก มันจะต้องแปรสภาพของมันไป เราถึงต้องพยายามฝึกฝนใจ นี่ถ้าใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ก็ต้องพลิกใช้เหตุขึ้นมา มันจะเสื่อมไปขนาดไหน ปล่อยมันไป ไม่ต้องไปอาศัยอารมณ์กับสิ่งที่ป็นอดีต

ถ้าเราอาศัยอารมณ์กับสิ่งที่ป็นอดีต เราจะมีความทุกข์มาก เพราะเราไม่สามารถแก้อดีต-อนาคตได้ เราทำได้เฉพาะปัจจุบันนี้ ถ้าสิ่งนั้นมันเสื่อมไป มันเกิดขึ้นมาเพราะเราใช้ปัญญาใคร่ครวญกับสภาวะธรรม สิ่งที่เป็นสภาวะธรรมแล้วมันปล่อยวางเข้ามา เราใช้สภาวะนั้นพิจารณาขึ้นมา นี่ความสงบมันกลับมาเอง ถ้ามีเหตุในการใคร่ครวญอยู่ ความสงบมันจะกลับมาเอง ถ้ามีคำบริกรรมอยู่ เราจะใช้คำบริกรรมตลอดไป ด้วยสติอยู่ตลอดไป สิ่งนั้นมันจะกลับมา

สิ่งที่กลับมา “มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป” โดยสภาวะธรรมแบบนั้น นี่เราคิดสิ่งนี้ได้ คิดว่าสิ่งนี้เป็นผลใจ ถึงว่ามันเป็นโลกียะ สิ่งที่เป็นโลกียะ เพราะใจของเราอ่านพระไตรปิฎก ใจของเราฟังธรรมขึ้นมา แล้วคาดหมาย ใจนี้เทียบเคียงไป มันถึงว่าเป็นการลูบคลำ สิ่งของมันจะไม่ลูบคลำ มันต้องวิปัสสนาสิ่งนี้ แล้วมันปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางมาขนาดไหน เราต้องหมั่นคราดหมั่นไถ ถ้าหมั่นคราดหมั่นไถจนดินนี้ควรแก่การปักการดำ

ถ้าควรการปัก การดำ หมั้นคราดหมั้นไถ จนวัชพืชมันจะไม่มีเลย สิ่งที่ไม่มีมี เพราะเราใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญมาตลอด นี่สิ่งที่หมั้นคราดหมั้นไถ ในกาย ในจิต วิปัสสนาเข้าไป เวลาถึงที่สุดของมัน สิ้นสุดของโครงการ มันจะรวมตัวไป

มรรคสามัคคี ความสามัคคีของจิต จิตที่สามัคคี มันสมุจเฉทปหานเห็นใหม่ เวลา มันปหาน ปหานลงไปทีจิต จิตพิจารณากายอยู่ที่แล้วแต่ หรือการพิจารณาจิตโดยขั้น ๕ ก็แล้วแต่ มันสมุจเฉทปหาน มันจะขาดออกไปเห็นใหม่ “ขั้นไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขั้น” กายนี้ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย” นี่ความขาดออกไปจากใจ เห็นสภาวะตามความเป็นจริง

เห็นสิ่งนี้ขาดออกไปตามเป็นจริง มันจะเกิดสัพพตปรามาสใหม่? มันจะเป็นการ ลูบ การคลำใหม่? มันจะเกิดความลึกลับสงสัยใหม่? มันจะไม่เกิดความลึกลับสงสัยเลย เพราะมันเป็นอริยมุข เพราะมันเห็นธรรมตามสภาวะตามความเป็นจริง

สิ่งที่เกิดขึ้นจากสภาวะอันนี้เพราะ เกิดขึ้นจากการที่เราใคร่ครวญของเรา เราใช้ ปัญญาของเราก้าวเดินออกไป หมุนเวียนออกไปตลอดไป เราไม่เอาปัญญาเข้ามาสะสม ไว้เป็นปัญญาของเรา ปัญญาของเราต้องชำระกิเลสตลอด มันจะหมุนออกไปชำระกิเลส ฟาดฟันกับกิเลส ฟาดฟันกับความเคยใจ สิ่งที่ใจมันเคย มันยึดเรา ยึดร่างกายนี้เป็นของ เรา ยึดอารมณ์ความรู้สึกนี้เป็นของเรา

สิ่งนี้เป็นของเราแล้ว เราก็จะไม่ได้ประโยชน์ไปกับมัน เพราะสิ่งที่ เป็นเรา มันเกิด ตาย เกิดตาย ความเกิดตายของจิตนี้ มันเกิดตายไม่มีที่สิ้นสุด เกิดมาชาติไหนก็ยึดชาติ นั้น เกิดมาสถานะไหนยึดสถานะนั้น

สัตว์ทุกตัวมันก็ต้องการความสุขของมัน สัตว์ทุกตัวมันก็รักสุขเกลียดทุกข์ทุกตัว มันต้องการความสุขของมัน มันไม่ต้องการความทุกข์ สิ่งนี้มันยึดมันถือมันมาตลอด แล้ว มันก็จะลู่คลำกันไปตลอด ถ้าเราไม่สมุจเฉทปหาน

สิ่งที่สมุจเฉทปหาน นี่มันเกิดขึ้นมาจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นใคร่ครวญกายกับจิต เป็นสติปัฏฐาน ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม สิ่งใดก็ได้ จับสิ่งนี้ขึ้นมา แล้ววิปัสสนาไป อยู่ใน วงปฏิบัติของเรา อยู่ในวงของครูบาอาจารย์ที่ใคร่ครวญมา มันจะไม่พลาดไปหรอก เพราะหลวงปู่มันใคร่ครวญสิ่งนี้มา หลวงปู่มันพยายามค้นคว้ามา นี่ทั้งชีวิตนะ

เราประพฤติปฏิบัติของเรา เราพยายามทำของเราขึ้นมา มีลมหายใจเข้าและมีลมหายใจออกอยู่นี้ ยังมีโอกาส สิ่งที่มีโอกาสของเรา เราจะต้องค้นคว้างานของเรา งานอันเอกอันนี้ งานของโลก งานในการแสวงหาสิ่งที่เป็นปัจจัย ๔ นี้มันมีอยู่แล้วไง

โลก.. คฤหัสถ์ก็หาของเรา หาสิ่งนั้นมาเพื่อดำรงชีวิต ถ้าเราไม่ตื่นเดินไปกับมัน เราจะไม่มีความทุกข์ไปกับมัน สิ่งที่เป็นหน้าที่การงาน เราแสวงหาเป็นหน้าที่การงานของเราเพื่อปัจจัย ๔ แล้วมีโอกาสเข้ามาเราก็ประพฤติปฏิบัติ

ผู้ที่ออกบวชประพฤติปฏิบัติ เรามีโอกาสของเราอยู่ตลอดเวลา ๒๔ ชั่วโมง เวลาของเราจะมีคุณค่าตลอด ถ้าเราพยายามประพฤติปฏิบัติ เราเดินจงกรมของเรา เราภาวนาของเราตลอด สิ่งนี้มันจะเป็นประโยชน์กับเรา

สิ่งที่เป็ประโยชน์ เพราะลมหายใจเข้าและลมหายใจออก มันจะขาดเมื่อไหร่ ถ้ามันขาดขึ้นมา โอกาสของเราที่จะไม่มี ถ้าเราไม่ขาดขึ้นมา ครูบาอาจารย์นะ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าไม่ถึงที่สุด สงวนรักษาชีวิตนี้มาก ต้องการชีวิตนี้ เพราะมันเห็นการเกิดและการตายไง สมุจเทพทานกิเลสออกไปชั้นหนึ่ง มันเห็นสภาวะตามความเป็นจริงเลย นี่สภาวะธรรม จะไม่ลึงเลสงสัย จะไม่ถ่อมมงคลตื่นข่าว จะให้ผิดพลาดไปจากรัตนตรีย์ เป็นไปไม่ได้

ใจนี้เข้าถึง เป็นอจลศรัทธา ไม่คลอนแคลนในศาสนา เพราะใจนี้เป็นพระ สิ่งที่เป็นพระขึ้นมาแล้ว มันต้องการแสวงหา ให้พ้นออกไปจากทุกข์ได้ สิ่งทีพ้นออกไปจากทุกข์ไง กิเลสอันละเอียด สิ่งทีเป็นความละเอียดอยู่นี้ มันมีฝังอยู่ในหัวใจ มันรู้ๆ อยู่ ถ้าเราพิจารณาเข้าไป เราจับต้องขึ้นมา จับต้องกายขึ้นมา แล้วเรายกขึ้นวิปัสสนาได้

สิ่งที่วิปัสสนาได้ ปัญญา มันจะใคร่ครวญเข้าไป เราจะไม่เอาสิ่งทีเป็นสัญญา คือการคาด การหมาย การทีว่าเราเคยประพฤติปฏิบัติมา สิ่งนี้มาเทียบเคียง เราจะไม่เอาสิ่งนี้มาเป็นว่า “จะต้องเป็นแบบนั้น” ต้องให้มันเป็นปัจจุบัน ไปในปัจจุบันนั้น สิ่งทีเกิดขึ้นมาไง จับต้องกายก็ได้ เวทนาก็ได้ จิตก็ได้ ธรรมก็ได้ ในสภาวะทีเห็นตามความเป็นจริงแล้ว ใช้ปัญญาใคร่ครวญไปด้วยสัมมาสมาธิ

ถ้ามีสัมมาสมาธิ มันไม่เป็นอัตตกิลมถานุโยค สิ่งที่เป็นอัตตกิลมถานุโยค คือทำให้คนไม่มีผลงานขึ้นมา แล้วทำให้คนเหนื่อยเปล่า สิ่งนี้เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ผลเกิดขึ้นมาจากการที่ว่ามันปล่อยออกไป มันเห็นอย่างนั้น ความเข้มแข็งของใจจะมีมหาศาล จะทำได้นะ จะทำสิ่งที่ว่ามันเกิดขึ้นมา สิ่งที่เราต่อสู้กิเลสที่มันพลิกแพลง

กิเลสมันจะพลิกแพลงให้การปฏิบัติเราล้มลุกคลุกคลาน การประพฤติปฏิบัติว่า “ไว้ตรงนี้ก่อน ไว้เมื่อนั้นค่อยทำ สิ่งที่เราออกไปแสวงหาเราค่อยออกธุดงค์ เราค่อยไปทำตอนนั้น” นี่มันเคลื่อนไหว เป็นอดีต-อนาคต สิ่งนั้นไม่เป็นความจำเป็น ความจำเป็นของเราคือมีหัวใจ มีลมหายใจเข้าและลมหายใจออก อานาปานสติกำหนดลมหายใจเข้าและลมหายใจออก

ผู้ที่กำหนดอานาปานสตินี้ จิตนี้มันจะมีความแปลกประหลาด มหัศจรรย์ ผู้ที่กำหนดพุทโธ ความชำนาญของใจ กำหนดพุทโธ แล้วทำความพื้นฐานของใจ ใช้ปัญญาใคร่ครวญเข้ามา นี่ปัญญา มันจะใคร่ครวญเข้ามา ถึงที่สุดแล้ว มันจะต้องมารวมตัวรวมตัวกัน โดยเข้าประตูเดียวกัน สิ่งที่เราเข้าไป ประตูไหน เราออกจากบ้านไป ไปไหนก็แล้วแต่เราไปได้ทุกเลย เวลาเราเข้าบ้านเรา เราต้องเข้าที่ประตูนั้น ใจก็เหมือนกัน ถ้ามันจะสมุจเฉทปหาน มันต้องเข้าประตูนั้น มันต้องสมุจเฉทปหานเข้ามาที่ใจ เพราะใจนี่เป็นผู้ที่ไปติดเขา

สิ่งที่เกิดขึ้นในสภาวะนี้ จะเป็นเรื่องธาตุเหมือนกัน ร่างกายจะสุข จะทุกข์เขาไม่รู้ เรื่องของเขาหรอก มันเป็นสภาวะธรรมของมัน เจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา เพราะเรายึด เราไม่ยอมให้เจ็บไข้ได้ป่วย เราพยายามประคองตัวของเราเห็นไหม เรายึดว่าเราจะมี ความเข้มแข็ง เราจะมีความสุขของเราตลอดไป แล้วถึงที่สุด เวลาถึงส่วนหนึ่ง มันก็เสื่อมสภาพของมันไป มันมีความเจ็บป่วยโดยธรรมชาติของมัน นี่เพราะใจไปรับรู้ ใจไปยึดมันถือมันกับมัน ใจถึงได้เศร้าหมอง ใจถึงได้หดหู่

สิ่งที่ใจหดหู่ ใจเศร้าหมอง มันเป็นความทุกข์ไหม? ถ้ามันเป็นความทุกข์ เราต้องใช้พิจารณา ให้ย้อนกลับเข้ามา ให้เป็นสัมมาสมาธิ ให้เห็นสภาวะนั้น มันจะปล่อยวางเข้ามาเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา มันมีกำลังเกิดขึ้น การปล่อยวาง การวิปัสสนาปล่อยวางนี้

ปัญญามันได้เดินตัวออกไปแล้ว สิ่งที่ปัญญาเดินตัวออกไป มันจะเห็นสภาวะแบบนั้น แล้วมันจะปล่อยวางเข้ามา.. ปล่อยวางเข้ามา.. นี่มันเป็น โลกุตระ

สิ่งที่เป็น โลกุตระ เพราะมันมีพื้นฐาน เพราะเราทำของเราเป็น เรามีความชำนาญ เราเป็นงานขึ้นมาแล้ว งานเริ่มต้น การทุกข์การยากนี่เริ่มต้นจากอันแรกนี่ยากมาก ยาก เพราะว่าเราจะลองผิดลองถูกไปตลอด สิ่งทีลองผิดลองถูก ตกไปอัตตคติลมนานุโยค ถ้าเราคิดในความสงบ มันก็เป็นกามสุขัลลิกานุโยค นี่สิ่งนี้ไง “ทเวเม ภิกขเว ทางสองทางนี้ เธอไม่ควรเดิน” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนตั้งแต่เทศน์กัณฑ์แรกเลย นี่ธรรมจักรเลย

“ทเวเม ภิกขเว ทางสองที่ไม่ควรเดิน” จะต้องเดินมัชฌิมาปฏิบัติ แต่เพราะจิตมันไม่เคย มันก็สภาวะแบบนั้น เพราะมันไม่เป็น แต่เมื่อเราพิจารณาของเรา จนมันสมุจเฉท ปหาน ไม่สัสสปตปราคาส ไม่ลูบคลำ ไม่มีวิจิกิจฉา ไม่มีความล่งเลสงสัยในธรรม นี่สักกายทิฎฐิ ความเห็นจริง มันก็เห็นตามสภาวะของมันอยู่แล้ว นี่สิ่งนี้มันมีโดยพื้นฐาน การใช้ปัญญาของเรามันถึงจะเป็นโลกุตระ

สิ่งที่เป็น โลกุตระ มันพิจารณาสิ่งนี้ แล้วมันจะเข้าใจ เห็นสภาวะตามเป็นจริงมันก็ปล่อยวางเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา มันจะก้าวเดินของมันไป นี่กิเลสอันละเอียดมันก็หลบซ่อนของมัน มันก็พยายามต่อสู้ พยายามหาแง่มุมของมัน สิ่งทีแง่มุมของกิเลสเราก็ต้องไม่เชื่อ ต้องไม่เชื่อกิเลส ไม่เชื่อความเห็นของเรา เราต้องพยายามเร่งความเพียรของเรา เรามีความเพียรใจ

ถ้าเรามีความเพียร นั้นเป็นงาน หน้าที่ของเราเร่งความเพียร ความเพียรชอบ นี่กิเลสยอมรับ มีความเพียรเท่านั้นจะชำระกิเลสได้ ถ้ามีความเพียรขึ้นมา สมาริมันก็เกิดพลังงานขึ้นมา ปัญญามันก็ใคร่ครวญออกไป มันจะถูกรอบ ก็ขั้นก็เชิงก็หน้าที่ของเรา หน้าที่ของเราคือใช้ปัญญาของเรา เหมือนกับทานอาหารเห็นไหม เรากินข้าว เรากินคำเดียวอืมไหม? เรากินแล้วกินอีกมันถึงอืม นี่ก็เหมือนกัน ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งเราก็ต้องประพฤติปฏิบัติของเราเข้าไป นี่จะต้องประพฤติปฏิบัติ จนถึงที่สุดแล้วมันจะชำระของมันไป

สิ่งที่มันชำระของมันไป มันจางไป.. จางไป.. สิ่งที่จางไป “ฉิบปาทิฏฐา” เวลาประพฤติปฏิบัติที่เดียวทะลุไปเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เดียวถึงที่สุดเลย นั่นคือผู้ที่เป็ฉิบปาทิฏฐา เขาสร้างสมบารมีของเขา สาวก สาวกะ เวไนยสัตว์ ผู้ที่มีอำนาจวาสนาในการถู การไถ ในการไคร่ครวญไป สิ่งที่เราไคร่ครวญไป คือปัญญาเราจะก้าวเดินตลอดไป

ถ้าปัญญาเราก้าวเดินตลอดไป นั่นเป็นงานของเรา สติสำคัญมาก ถ้ามีสติอยู่ สตินี้จะทำให้งานนี้ชอบ ถ้าสติไม่อยู่ นี่มันเปลืองใจ สิ่งที่เปลืองไปมันจะเป็นสัมมาได้อย่างไร สัมมาสติ สัมมาสมาธิ นี่ความเป็นสัมมาทั้งหมด มันถึงเป็นมัชฌิมาปฏิปทา แล้วมันก็จะสมุจเฉทปหาน มันจะทำให้กายกับจิตนี้ปล่อยวางออกจากกัน จิตนี้ปล่อยวางออกจากกัน โดยธรรมชาติเลย กลายเป็นกาย จิตเป็นจิตนี้วิ่งว้างออกไป โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง

สิ่งที่ราบเป็นหน้ากลองเพราะอะไร เพราะมรรคอรียสังขังนี้ทำลายทั้งหมด ว่างหมดเลยนะ นี่ความสุขอย่างนี้ไง เวลาเราคิดในสมาธิเราก็ยังว่าคิดในสมาธิได้ เวลาความสุขอย่างนี้มันต่างกันไหม? นี่มันเป็นปัจเจกตั้ง มันเป็นความสุขของใจ ใจดวงนั้นจะมีความสุขสภาวะแบบนี้ นี่สุขมาก สุขในการประพฤติปฏิบัติ เวลาเราทุกข์เราก็ทุกข์ประสาโลก เวลาเป็นอามิสเห็นใหม่ สุขของโลกเขาเป็นอามิส สิ่งที่ว่าเราแสวงหามา ถ้าเราพอใจสิ่งใด สิ่งนั้นจะเป็นความสุข นี่เราพอใจนะ

แต่ในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราพอใจนั้นเป็นกิเลส สิ่งที่เป็นกิเลสเพราะกิเลสมันอยู่กับใจ ใจนี้มันพอใจนี้ มันจะทำให้เราคิด เราไม่ก้าวเดินไป หน้าทีของเราเร่งแต่ความเพียร เราทำความเพียรของเราไป จะคำมิดดึกคืนขนาดไหน ๒๔ ชั่วโมงของเรา หน้าทีของเราคือทำความเพียรของเราตลอดไป หน้าทีของเราเห็นใหม่ จนถึงที่สุดมันเป็นไปตามแต่เวลามรรคมันรวมตัว สิ่งที่มารวมตัว มันต้องเป็นกำลังของเขา ไม่ใช่ความชอบ ไม่ใช่การคาดการณ์ มันเป็นธรรมจักร มันเป็นจักร มันเป็นปัญญาญาณ

สิ่งที่เป็ปัญญา เกิดขึ้นจากสภาวะธรรม สิ่งที่เป็นสภาวะธรรมที่เราแสวงหาขึ้นมา มันสมุจเฉทปหาน มันเลยว่างใจ มันเลยว่างไปพร้อมกับกิเลสหลุดออกไปจากใจ สิ่งทีกิเลสหลุดออกไปจากใจ อย่างกลางหลุดออกไป กิเลสอย่างละเอียดละ สิ่งทีกิเลสอย่าง

ละเอียดยังทำให้เราติดในสมาธิอย่างนั้น สมาธินี้มีความสุขมาก มีความสุข สิ่งที่เป็นความสุขใจ นี่ติดในสมาธิที่ละเอียดย

สิ่งที่ละเอียดยมา มันปล่อยวางกิเลสมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา มันก็ไปติดตรงนี้ได้ เพราะสิ่งที่กิเลสนี้มันหลอกได้ มันหลอกใจเรา เพราะกิเลสเป็นเรา นี่วงของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ

ถ้าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเห็น จะต้องหาครู หาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ผ่านสิ่งนี้มา ถ้าครูบาอาจารย์เห็นว่าสมควรแล้ว จะต้องใช้กลอุบายให้เราออกทำงานต่อไป ถ้าเราออกทำงานต่อไป เราจะก้าวเดินขึ้นไป เราจะก้าวเดินขึ้นไปสิ่งที่ว่าเหนือกว่า

สิ่งที่เหนือกว่า ครูบาอาจารย์ต้องมีปัญญาเหนือกว่าเรา ถึงสามารถแก้ความผิดของเราได้ ความเสมอกัน พุดออกมา มันไม่ซึ่งใจหรรษา เวลาเราพุดขึ้นมาเห็นใหม่ เวลาปล่อยวางขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา กิเลสสิ่งที่ละเอียดย มันพุดขึ้นมามันจะรู้ว่า เป็นขั้นไหน ขั้นไหน ถ้าขั้นของในหัวใจนี้ มันจะย่นเข้ามาใน ย่นเข้ามาจากภายใน เวลาประพฤติปฏิบัติ พุดจะรู้ทันที รู้ว่าเรติดขั้นไหน ครูบาอาจารย์จะชี้หน้าออก

ถ้าชี้หน้าออกเราต้องพยายามออกใจ สิ่งที่อยู่ออกไปก็เป็นงาน งานในการแสวงหาเรา จะแสวงหาสิ่งที่เราจะชำระกิเลส กิเลสมันเป็นนามธรรม มันอยู่กับหัวใจเรา แล้วมันก็หลบอยู่ในหัวใจเรานะ อาศัยหัวใจเราเป็นที่อยู่อาศัย แล้วไม่เคยปราณีเลย จะทำลายตลอด จะให้หัวใจเรามีแต่ความทุกข์ความยาก

ความทุกข์ความยากถ้าเราไปค้นคว้าสิ่งนี้เจอ แต่ถ้าเราไปค้นคว้าสิ่งนี้ไม่เจอ เขาจะไม่เห็นความทุกข์ความยาก เขาจะให้เห็นว่า เรานี้มีความสุข เรานี้ถึงที่สุดของการประพฤติปฏิบัติ แล้วเราก็จะติดตรงนี้ไป สิ่งที่เราเห็นใหม่กิเลสมันก็ยังมีโอกาสอยู่ในหัวใจของเราตลอดไป ถ้าเราออกไป ถึงว่าวงของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถึงสำคัญมากไป สำคัญว่า “ธรรมสากัจฉา เอตัมมังคะละมุตตะมัง” เวลาสนทนาธรรมกัน ผู้ที่ว่าในวงของสมาธิ พุดถึงมันก็เป็นวงของสมาธิ ในวงของปัญญาขั้นแรก มันก็จะพุดถึงในวงของปัญญาขั้นแรก

ปัญญาขั้นแรกรวมตัวหรือไม่รวมตัว ถ้าปัญญาขั้นแรกรวมตัวขึ้นมา มันจะสมุจเฉตphanชำระกิเลสออกไป นี่มันจะรู้สึกว่างต่อไป เป็นวงของปัญญาที่ว่าให้กายกับจิตแยกออกจากกัน ถ้าผ่านกายกับจิตแยกออกจากกัน มันจะยกขึ้น สิ่งนี้มันยกขึ้นมา นี่ธรรมสภาจลา ในการประพาศปฏิบัติ ในวงปฏิบัติ จะสนทนาธรรม

สิ่งที่สนทนาธรรม มีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ เราเกิดมา เราถึงมีอำนาจวาสนา มีอำนาจวาสนาเพราะว่ามันมีอยู่แล้ว ธรรมะนี้มีอยู่แล้ว แล้วกว่าจะปฏิบัติมันก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นมา ทำไมเราไม่ชวนชวย ถ้าเราชวนชวย ความทุกข์ความยาก การประพาศปฏิบัติของเราที่ว่ามันไม่สมเหตุสมผล เพราะอะไร เพราะกิเลสของเราเท่านั้น

กิเลสของเราทำให้เราล้มลุกคลุกคลาน กิเลสของเราทำให้เราไม่ก้าวเดิน เราจะยอมจำนนกับกิเลสโดยอยู่เฉยๆ อย่างนี้หรือ ถ้าเราไม่เข้าเลย เราไม่ก้าวเดินต่อไป คูสิ ในวงการธุรกิจ ถ้าเราไม่มีสินค้าที่เราคิดรูปแบบออกมา เราอยู่กับที่เท่ากับเราถอยหลัง นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่ก้าวเดิน เราไม่แสวงหา เราอยู่กับที่ มันจะได้ประโยชน์อะไร ถ้าเราก้าวเดินออกไป มันจะออกแสวงหาสิ่งนี้ไง เราถึงอยู่กับที่ไม่ได้ เราถึงต้องพยายามของเราตลอดไป

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว นี่พุทธกิจ ๕ ท่านยังทำงานของท่านตลอดไป ผู้ที่สิ้นกิเลส ท่านยังต้องภาวนาของท่าน อย่างของเรา เราจะชำระกิเลสของเรา กิเลสอยู่ในหัวใจของเรา แล้วเราติดสภาวะแบบนี้ เราไม่เข้าใจ ทำไมเราไม่ออกแสวงหา ถ้าเราออกแสวงหา เราจะแสวงหาสิ่งใด เราจะต้องสังเกต เราต้องทำใจของเราให้สงบ

ถ้าใจของเราสงบ ถ้ามันพิจารณาภายใน มันจะเห็นสภาวะภายใน ถ้าไม่พิจารณาภายใน มันจะไม่มีสิ่งใด ใจนี้จะว่างมากเลย มันจับต้องสิ่งใดไม่ได้ มันก็พิจารณาสิ่งใดไม่ได้ จนพยายามทำความเข้าใจ แล้วออกดูใจ ดูความกระทบของใจ ใจมันกระทบกับความรู้สึก สิ่งที่มีความรู้สึก กิเลสมันยังมีอยู่ในหัวใจ มันจับต้องได้ทั้งนั้น ถ้ามันจับต้องสิ่งนี้ได้ นี่กามราคะ

สิ่งที่เป็นกามราคะคือความพอใจ ใจมันพอใจในตัวมันเอง มันมีความรู้สึกในตัวมันเอง สิ่งที่เป็นเห็นใหม่ “ขั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้น ๕ ขั้น ๕ ไม่ใช่กิเลส” สัญญา

รูป เวทนา สังขาร วิญญาณ มันไม่ใช่กิเลสหรือ มันไม่ใช่กิเลส มันเป็นสภาวะเป็นธาตุ
ขั้นที่มันมีอยู่ในมนุษย์ อยู่ในจิตนั้น สิ่งนี้มีอยู่ไฉน

แต่เพราะเรามีกิเลส กิเลสของเราเลยทำให้สิ่งนี้ยึดมั่นถือมั่น ความยึดมั่นถือมั่นใน
ตัวมัน ไฉน ที่นี้เราย้อนกลับเข้าไป เราก็จับสิ่งนี้ได้ กิเลสอาศัยสิ่งนี้ออกไปยึดมั่น กิเลส
อาศัยสิ่งนี้สร้างสมขึ้นมา มันพอใจสิ่งใด มันก็อุ่งกินในหัวใจของมัน มันอุ่งกินอารมณ์
ความคิดของมันในหัวใจ มันสร้างสิ่งนี้ขึ้นมาแล้วก็อุ่งกิน มันอุ่งกินขึ้นมา มันก็อุ่งกิน
สิ่งที่ว่ามันขัดขอก มันเป็นความทุกข์ มันเสียคแทงใจ

ถ้ามันเสียคแทงใจ มันก็สะเทือนใจ เราสะเทือนใจของเรา มันเป็นความทุกข์
ไหม? มันเป็นความทุกข์เพราะเราจับ แล้วเราเห็นสภาวะ มันถึงเห็นภาพขึ้นมา สิ่งที่เห็น
ภาพนี้เป็นการต่อสู้กัน ถ้าเราต่อสู้ มันเป็นเรื่องของกาม สิ่งที่เป็นเรื่องของกาม กามฉันทะ
ความพอใจ สิ่งที่พอใจมันถึงอยู่ด้วยกันได้ไฉน ขั้นกับจิตอันละเอียดมันถึงอยู่ด้วยกัน นี่ถ้า
พิจารณาตามมันเป็นอสุภะ

สิ่งที่มันเป็นอสุภะเรายกขึ้นมา เราจับขึ้นมาเป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะถ้ากำลังเราพอ
มันจะแปรสภาวะของมัน มันจะแปรสภาวะที่ว่ามันจะเปื่อยไปเน่าขนาดไหน เราก็ดูมัน
ดูมันคือการฝึกซ้อม ถ้าเราฝึกซ้อมเห็นใหม่ เราต้องฝึกซ้อมมาตลอด ฝึกซ้อมกับสิ่งนี้
ฝึกซ้อมจนมีความชำนาญ ถ้ามันชำนาญขึ้นมา มันจะแปรสภาวะให้เราเห็นตลอดไป แล้ว
มันจะย้อนกลับเข้ามาถึงใจ ถ้ามันถึงใจ มันสะเทือนหัวใจมาก พิจารณาจิตก็เหมือนกัน

ถ้าพิจารณาจิต สภาวะตามความเป็นจริงมันเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้น ถ้ามันสะเทือนถึง
หัวใจ ใจนี้มันสะเทือน สิ่งที่สะเทือนหัวใจนั้นมันเป็นอะไร มันเป็นขั้น ขั้นมันยึดกับ
ใจ นี่มันมีสภาวะแบบนี้ แล้วมันแยกกันไม่ออก ต้องวิปัสสนา ต้องเทียบเคียง ต้องใช้
ปัญญา ปัญญามันจะเกิดขนาดไหนนะ ปัญญาเทียบเคียงไปเลยว่า วัตถุสิ่งใดมันเคลื่อนตัว
ไปได้อย่างไร? มันมีพลังงานมาจากไหน เราก็เทียบถึงความรู้สึกของเรา เทียบออกไป

ถ้าเทียบถึงปัญญามันจะย้อนกลับ สิ่งที่ย้อนกลับ มันจะปล่อยวาง ปล่อยวางแต่ละ
ขั้นแต่ละตอน ปล่อยวางคือว่า ถ้ามันปล่อยวาง กิเลสมันเริ่มสะเทือนตัว ถ้ากิเลสมัน
เข้มแข็ง การที่มันปล่อยวางชั่วครั้งชั่วคราว มันก็จะฟื้นตัวได้

สิ่งที่มันฟื้นตัวขึ้นมา แล้วกำลังเราจะไม่พอ การวิปัสสนา การประพาศปฏิบัติ เวลามันเสื่อม เวลาปัญญามันไม่พอแล้วมันเสื่อม มันมีความท้อถอย มีความเหนื่อยนะ มีความท้อถอยเพราะงานของใจ เราใช้ใจของเราทำงานตลอดไป แล้วมันมีการใช้พลังงานมาก พอมันเสื่อมเราก็ต้องกลับมาพุทโธ สร้างพลังงานของเราขึ้นมา

มันจะท้อถอยขนาดไหน เราก็ฟื้นขึ้นมาใหม่ เพราะเรามีเป้าหมาย เป้าหมายของเราคือพ้นจากทุกข์ เป้าหมายของเราคือกิเลสต้องตายไปจากใจทั้งหมด ถ้ากิเลสมันตายไปจากใจ เราจะมีความสุขมาก ถ้าเรามีความสุขแล้วเราจะไม่ต้องเกิดตาย เกิดตายอีก ถ้ากิเลสมันไม่ตาย เราจะต้องไปเกิดอีกเห็นไหม นี่เกิดอีก จนกว่าเราจะทำลายกามราคะสิ่งนี้ออกไปจากใจ

ถ้ากามราคะออกไปจากใจด้วยปัญญาญาณ มันจะมหัศจรรย์มาก สิ่งมหัศจรรย์มันจะทำลายตัวมันเอง สะเทือนใจถึงที่ใจ แล้วตัวใจเห็นใหม่ ใจตัวนี้คือกาม กามนี้เพราะมันพอใจตัวมันเอง พอมันทำลายกัน มันสะเทือนหัวใจมาก มันปล่อยสิ่งนี้ขาดออกไป พอสิ่งนี้ขาดออกไป ด้วยความรู้ของจิต สิ่งทีความรู้ของจิต ฝึกซ้อมสิ่งนี้เข้าไป ถ้าเราฝึกซ้อมสิ่งนี้เราว่าเป็นงาน

สิ่งที่เป็นงาน มันติดพันไปตลอด เพราะเราไม่เข้าใจ มรรค ๔ ผล ๔ ในการฝึกซ้อมนี้มันก็คือการทำงานของเราแล้ว เราจะเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นผลของมัน พอเห็นว่าสิ่งนี้เป็นผล ฝึกซ้อมเข้าไป มันจะปล่อยวาง.. ปล่อยวางเข้าไปเป็นขั้นเป็นตอน มันละเอียดเข้าไป.. ละเอียดเข้าไป.. จนว่างหมดเลย จนจับต้องสิ่งใดไม่ได้ สิ่งทีจับต้องสิ่งใดไม่ได้ นี่ในวงปฏิบัติ เวลาครูบาอาจารย์สนทนาธรรมกัน มันจะสนทนาธรรมกันอย่างนี้

ถ้ามันว่างเข้ามา ใครจะเป็นผู้ว่าว่าง สิ่งทีรู้ว่าว่าง ถ้าพูดอย่างนี้แสดงว่ามันยังมีสิ่งใดซ่อนอยู่ในหัวใจ ถ้ามันซ่อนอยู่ในหัวใจ ครูบาอาจารย์จะชี้ให้ย้อนกลับเข้าไปจับต้องสิ่งนี้ให้ได้ ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้ หมั่นสังเกต หมั่นสอดรู้

สิ่งที่สอดรู้ ย้อนกลับเข้ามา จับตัวตอของจิตได้ มันจะสะเทือนเลื่อนลั่นนะ จะสะเทือนใจมาก นี่เวลาใจจับใจ เวลาใจกับขันธกระทบกระเทือนกัน จับกันแล้ววิปัสสนาเกิดขึ้นมา มันเป็นธรรมในหัวใจ สิ่งที่เป็นธรรมในหัวใจ เราจะต้องฝึกฝน ต้องพลิกแพลง

ขึ้นมา มันเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา เวลาเราก้าวเดินขึ้นไป เราจะเทียบเคียงไม่ถูก เพราะว่า
 สิ่งทีละเอียดยกกว่ามันยังปิดบังเราอยู่

อวิชา ปัจจา สังขารา คือตัวจิตที่มันยังไม่รู้แจ้ง มันไม่รู้ตัวมันเอง มันปิดเราไว้
 เราปล่อยวางเข้ามาเป็นชั้นเป็นตอน เรารู้การปล่อยวางเข้ามาเป็นชั้นเป็นตอน เราพูดตรง
 นั้นนะถูก แต่เราจะเรียงลำดับไม่ชัดเจน ถ้าไม่ชัดเจนเพราะตัวความจริงทั้งหมด เราจะไม
 รู้ในวงรอบ ถ้าเราไม่รู้เข้าใจทั้งหมดในวงรอบ เราจะทำอะไรไม่ได้หรอก

เราถึงต้องย้อนกลับเข้าไปจับตรงนี้ แล้วย้อนกลับเข้าไป โยนกลับเข้าไปตัว
 อวิชา ตัวจิตที่มันจับต้องสิ่งต่างๆ มันก็ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามาทั้งหมด มันก็รู้ตัวมัน
 เอง แล้วมันก็หลบซ่อนอยู่ในหัวใจ มันก็หลบซ่อนตัวมันเอง ปิดบังตัวมันเองอยู่กับเรา
 สิ่งที่อยู่กับเราว่าสิ่งนี้เป็นธรรม.. สิ่งนี้เป็นธรรม..

สิ่งที่เป็นธรรม ถ้าเป็นธรรมทำไมมันล่งเลตงสัย? ถ้าเป็นธรรมทำไมมันสัพพตป
 รามาส? ทำไมมันลอบคล้ำตัวมันเอง?

ถ้ามันลอบตัวมันเอง เพราะมันไม่รู้สิ่งนี้ มันก็จะลอบคล้ำตัวมันเอง นี่สัพพตป
 รามาส ตั้งแต่เริ่มต้นขึ้นมา สัพพตปรามาสของ นี้ใช้ปัญญาของเขา มันจะเป็นสัพพตป
 รามาสตลอดไป แต่ถ้าเราใช้สภาวะธรรมของเราที่เกิดขึ้นมา มันจะเป็นสัพพตป
 รามาสขึ้นมา มันก็ต้องเข้าไปทำลายสัพพตปรามาส คือความล่งเลตงสัยตัวนั้น นี่มันจะย้อนจับ
 ตอของจิตได้ แล้วค่อยใช้ปัญญาใคร่ครวญด้วยความละเอียด

สิ่งที่ละเอียด ปัญญาญาณละเอียดมาก ละเอียดเข้าไป ซึมเข้าไปถึงเนื้อ จะทำลาย
 ตัวนี้ได้ สิ่งนี้ทำลายได้ ถึงเข้าใจสภาวะครบวงจร เริ่มต้นขึ้นมาเลย ตั้งแต่ปล่อยวางเข้ามา
 เป็นชั้นเป็นตอน จะเห็นสภาวะธรรมทั้งหมด แล้วเข้าใจตามความเป็นจริง จากอวิชา
 ปัจจา สังขารา กลายเป็นวิชา กลายเป็นสภาวะธรรม

วิชาคือความรู้แจ้ง ความรู้แจ้งสิ่งนั้น ถึงปล่อยวางกิเลสออกไปจากใจทั้งหมด
 กิเลสนี้จะหลุดออกไปจากใจ ในวงปฏิบัติถ้าเราปฏิบัติด้วยธรรม ถึงจะเป็นสัพพตป
 รามาส ที่ว่ากลัวมันจะตกเป็นอรรถกถา โยค กิเลสมันหลอกมาตั้งแต่ต้น แล้วเราจะเข้า

ไม่ถึงตามความเป็นจริง ถ้าเราเห็นว่าเป็นสัพพตปรามาส กลัวจะเป็นลูกปลา ต้องใช้ปัญญา

ปัญญาของเราจะเป็นปัญญาการสังสม ถ้าปัญญาสังสม มันจะทำให้เรารู้สภาวะธรรม แล้วเราจะแบกหามไว้ สิ่งที่เราแบกหามไว้มันจะหนักมาก เพราะเราแบกกิเลสไว้ เราก็หนักอยู่แล้ว แล้วเรารู้สภาวะธรรม เรารู้แล้วเราก็ต้องแบกรับ ต้องสะสมไว้ สิ่งที่เราไม่รู้ กลัวเราจะไม่รู้ แต่ผู้ที่รู้ธรรมตามความเป็นจริง นี้เวลาศึกษาปริยัติ อุปัชฌาย์บอก “เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ” แล้วเราประพฤติปฏิบัติ แค่นี้! แค่นี้ใคร่ครวญ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ กายกับจิต

เพราะสิ่งที่ใคร่ครวญคือ จิตไปพิจารณาเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เพราะจิตมันไปพิจารณา นี้กายกับจิตวิปัสสนาส่งนี้เข้ามา แล้วมันปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา จนรู้สภาวะตามความเป็นจริง สภาวะธรรมที่ไม่รู้อะไรเลย มันจะรู้แจ้งหมดเลย สิ่งที่เราไม่รู้แจ้งเรื่องอริยสัจ รู้แจ้งเรื่องทุกข์ รู้แจ้งเรื่องนิโรธ ความดับทุกข์ รู้แจ้งมรรคอริยสัจจที่มันหมุนตัวออกไป

สิ่งที่เป้าหมายของศาสนา คืออริยสัจ สิ่งที่เป็นอริยสัจ รู้แจ้งขึ้นมาในหัวใจดวงนั้น ทำไมหัวใจดวงนั้นจะถึงเลสงสัยล่ะ? ดวงใจดวงนั้นจะไม่มีพลังเลสงสัย จะรู้แจ้งเรื่องอริยสัจทั้งหมดเลย รู้แจ้งแล้ววางไว้ตามความเป็นจริง รู้แจ้งแล้วไม่แบกไว้ แต่ถ้ารู้แล้วแบกไว้ อันนั้นรู้โดยสัพพตปรามาส

สัพพตปรามาสคือแบกความรู้ของเขา เขาแบกของเขา แบกความรู้ว่าเขาไปรู้ความจริง แล้วเขาจะต้องแบกหามตลอดไป นั่นเป็นสภาวะกิเลส

จะเป็นเจโตวิมุตติ หรือปัญญาวิมุตติ ถ้าปัญญาวิมุตติ ก็ต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญใช้มันเป็นสมาธิเข้ามา ต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญของเราเข้ามาให้มีความสงบ ใช้ปัญญาใคร่ครวญในกายก็ได้ ในเวทนาก็ได้ ในจิตก็ได้ ในสภาวะธรรมก็ได้ นี่เป็นปัญญาวิมุตติ ใช้ปัญญาเป็นตัวนำ ใช้ปัญญาเพราะจรดนิสัยมีปัญญา ต้องใช้ปัญญาเป็นตัวนำ

ตัวนำแล้วจะเริ่มเดินมรรค สิ่งที่เกิดมรรคคือเดินอริยสัจ สิ่งที่เกิดอริยสัจขึ้นมา รวมตัวขึ้นมา มีงานขึ้นมา เพราะอริยสัจคือการฝึกฝนไป มรรคก็จะเกิดขึ้นได้ มันต้องลง

ไปทำงาน งานคืออะไร? งานคือการพิจารณาภายในจิต ถ้าการพิจารณาภายในจิต มรรคกำลังฝึกฝนกัน มรรคกำลังเป็นพลังงานต่อสู้กัน มรรคกำลังสัมปยุตกัน

สิ่งที่สัมปยุตกันนั้นคือการทำงาน สิ่งที่เป็นการทำงานจะเป็นปัญญาวิมุตติ ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติมันจะเห็นสภาวะที่ว่า มรรคมันรวมตัว แล้วภาวนามยปัญญาจะเกิดขึ้น นี่ปัญญาวิมุตติ ความเป็นปัญญาวิมุตติมันจะใคร่ครวญ สิ่งที่ใคร่ครวญแล้วมันจะใคร่ครวญเห็นสภาวะแล้วมันปล่อยวาง.. ปล่อยวาง.. จนถึงที่สุดมันก็สมุจเฉท มันก็รวมตัว

เจโตวิมุตติ กำหนดสมาธิเข้าไป กำหนดพุทโธ พุทโธเข้าไป นี่ให้จิตนี้สงบเข้ามา .. สงบเข้ามา.. แล้วตั้งกายขึ้นมา ถ้าพิจารณาภายในโดยเห็นสภาวะภายในจะแปรสภาพเห็นสภาวะเคลื่อนไหว จะขึ้นอืด ขึ้นพอง จะเห็นสภาวะที่ว่าเน่า จะเป็นอสุภะขนาดไหนก็แล้วแต่ สิ่งที่เราเห็นนั่นคือปัญญา ปัญญาที่มันเห็นนั่นคือปัญญา คือความรู้แจ้ง ใจมันรู้เห็นสภาวะอย่างนั้น มันก็สะท้อนหัวใจ นี่คือปัญญา

ปัญญาที่เกิดสภาวะแบบนั้น กับปัญญาที่ว่าปัญญาวิมุตติ ปัญญาการใคร่ครวญมันคนละฝ่ายกัน คนละส่วนกัน แต่ถึงที่สุดแล้ว มันจะรวมตัวเหมือนกัน สิ่งเหมือนกันปัญญาถ้าใช้พิจารณาภายใน เจโตวิมุตติ ปัญญามันวิภาคะ มันขยายส่วน มันแยกส่วน เวลามันทำลาย มันหาย ทำลายแล้วมันจะว่างหมด หายหมด

สิ่งที่หายหมด ว่างหมด ไม่มีสิ่งใดหมด นี่เราใจมันไปเกาะอะไร ใจมันไม่มีที่เกาะ ใจมันไม่มีสภาวะสิ่งที่เห็น มันว่างหมด นั่นปัญญามันเห็นว่าสิ่งนั้นมันเป็นความหลอก สิ่งนั้นเป็นมายา สิ่งนั้นเป็นความจริง ปัญญาอย่างนี้มันก็เกิด สิ่งที่ปัญญาเกิด นี่เจโตวิมุตติ สิ่งที่เราเจโตวิมุตติ พิจารณาภายในขั้นเข้าไป.. เป็นขั้นเข้าไป.. เริ่มรวมตัวเข้าไป จนถึงที่สุด

จนถึงที่สุดเห็นสภาวะจิตเป็นกาย สิ่งที่เป็นกายอันละเอียดของกายตัวนั้น นี่สิ่งที่ เป็นกายอันละเอียดนั้น มันจะพลิกว่าสิ่งนั้น ถ้าพลิกว่าจิตตัวอวิชชาได้ นี่เจโตวิมุตติ ถ้าปัญญาวิมุตติก็ใช้ปัญญาใคร่ครวญเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป มันใช้ปัญญาใคร่ครวญแล้วแยกแยะเห็นใหม่ ปัญญาจะเป็นตัวนำ นำแยกออกไป.. แยกออกไป.. จะปัญญาวิมุตติ จะเจโตวิมุตติ สุดท้ายแล้วเข้าประตูเหมือนกัน เข้าประตูของจิต ต้องทำลายกันที่หัวใจ เพราะหัวใจตัวอวิชชาอยู่ที่ใจ

สิ่งที่อวิชาอยู่ที่ใจนี้ มันจะปิดบังเป็นชั้นเป็นตอน ปล่อยวางนะ ตั้งแต่ชั้นแรกมา มันก็บังชั้นที่ ๒ ชั้นที่ ๓ มันจะบังสิ่งต่างๆ เข้ามา บังแล้วก็ต่อต้าน บังแล้วก็ขับไส บังแล้วก็ทำให้เรากลายเคลื่อนไป สิ่งที่เราคลาดเคลื่อนไป มันก็ล้มลุกคลุกคลานไป นี่ในวงของปฏิบัติ เวลามันทุกข์ยาก สิ่งที่ทุกข์ยากเราต้องรีบเร่งหาหาญ เพราะเราเป็นบุคคลคนๆ หนึ่งที่เรต่อสู้กับกิเลส เราเป็นบุคคลหนึ่งที่เรพยายามต่อสู้ เราค้นคว้าของเรา มันเป็นงานอันเอกใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมณะ เป็นพระโพธิสัตว์ นี่สร้างสมมาขนาดไหน สุดท้ายแล้วก็ต้องมาประพฤติปฏิบัติ มาค้นคว้าออกสิ่งนี้ เราไม่ได้สร้างสมบุญญาธิการมาขนาดนั้น แต่เราก็ได้สร้างบุญมา เราถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ แล้วเรากลับมาพบพุทธศาสนา แล้วเรายังได้ออกบวช ออกบวชเป็นนักรบไป ประกาศตนว่าเป็นพระตั้งแต่เราบวช

ถ้าเราบวช เราบวชโดยอุทิศจิตอุทิศกรรม เป็นสงฆ์โดยสมมุติ อุปัชฌาย์สอนแล้ว “เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ” นี่ปริยัติสอนมาเต็มๆ เลย สิ่งนี้เป็นปริยัติ สิ่งนี้ในวงปฏิบัติ เอาสิ่งนี้เป็นตัวตั้ง ถ้าสิ่งนี้เป็นตัวตั้ง แล้วเราแทงสิ่งนี้ให้ทะลุเข้าไป เราไม่ต้องกังวลว่าเราจะต้องไปศึกษาตามตำราขึ้นมา เราถึงจะเดินถูกทางไป

เรากลัวแต่เราเดินไม่ถูกทาง เรากลัวแต่เราจะเดินผิดพลาดไป ถ้าเราผิดพลาดไป เราจะเสียเวลา สิ่งที่เราศึกษา เราใคร่ครวญ มันเป็นแผนที่ เป็นเครื่องดำเนินเหมือนกัน ศึกษาขนาดไหน ก็ไม่พ้นเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ไม่พ้นจากอริยสัจ

สิ่งที่เป็นอริยสัจ “ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค” อริยสัจเกิดจากภายใน แล้วหัวใจมันมีประสบการณ์นะ ในการประพฤติปฏิบัติ เวลาผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนมาแล้ว ในทางโลกเขาเหมือนกัน จบจากการศึกษามากก็ต้องฝึกงาน ต้องให้ทำงานเป็น การศึกษานั้นเป็นการศึกษาในวิชาชีพ แต่ในการประพฤติปฏิบัติ ในการประกอบสัมมาอาชีวะ เรายังต้องไปฝึกงาน ต้องทำงานให้เป็น นี่ในภาคปฏิบัติ ในวงของเราปฏิบัติ เราปฏิบัติเลย

ในวงของพระ ผู้ที่จดจำธรรมวินัยมา นั่นก็เป็นสิ่งที่ว่า เขาก็มีคุณกับศาสนา เพราะว่าอะไร เพราะศาสนาเรามีแก่น มีเปลือก มีกระพี้ มันถึงจะทรงศาสนามาได้ตลอด สิ่งที่ว่าอำนาจวาสนาของใคร จะทำตรงไหน ถ้าเขาทำตรงนั้น เขาไม่คิดปฏิบัติขึ้นมา การ

ท่องจำนี้แสนยาก การพยายามศึกษา การรักษาศาสนาไว้เป็นเรื่องยาก นั่นเขาก็ว่าของเขา แต่ถ้าวรรู้ธรรมขึ้นมา ธรรมในหัวใจรู้ขึ้นมา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เป็นศาสดาของเทวดา เป็นอาจารย์ของเทวดา เป็นอาจารย์ของมนุษย์ สอนหมดตั้งแต่กษัตริย์ลงมา สอนได้หมดเลย นี่เหมือนกัน ถ้าวรรู้ธรรมในหัวใจ ของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเกิดขึ้นมาจากนี้ ธรรมในหัวใจเกิดขึ้นมา จะสอนตัวเองก่อน นี่สอนตัวเองก่อน แล้วให้ตัวเองมีความสุขก่อน ถ้ากิเลสดับออกไปจากใจ ขาดออกไปจากใจ ใจดวงนี้จะมีความสุขมาก กิเลสนั้นจะไม่ฟื้นอีก

ถ้ากิเลสมันไม่ขาด มันสลบ มันจะฟื้นได้.. ฟื้นได้.. สิ่งที่ยังฟื้นได้ มันก็ล้มลุกคลุกคลาน จนกว่าเราชำระขาดหมดเห็นใหม่ จะไม่ลุ่มคล้ำหรือก จะไม่มีความลังเลสงสัย กิเลสมันจะเกิดอีกไม่ได้เลย ความทุกข์จะเกิดจากใจดวงนั้นไม่ได้

สิ่งที่เกิดจากใจดวงนั้นไม่ได้เพราะ ใจดวงนั้นจะเข้าถึงไม่ได้ แต่เรื่องของธาตุขันธ์มันก็เป็นธรรมชาติของมัน สิ่งที่เป็นธาตุขันธ์นี้ มันเป็นธรรมชาติที่ต้องแปรสภาพ โดยธรรมชาติอยู่แล้ว แต่เพราะเราเอามาประพฤติปฏิบัติ เราเอามาคั่นคว้า คั่นคว้าในกายของเรา ในใจของเรา เราเอาสิ่งนี้มาทำ สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่สุด เห็นใหม่ มันเป็นเรื่องที่ลึก ที่กว้าง ขนาดที่ว่าโลกนี้ไม่สนใจกัน

ในเรื่องของชาวพุทธ ชาวพุทธมีมากขนาดไหน ชาวพุทธที่ประพฤติปฏิบัติจะมีมากขนาดไหน เราเทียบเคียงเข้ามา แล้วถ้าวรรู้ธรรมของเรา เราค้นคว้าสิ่งนี้ขึ้นมาเราเป็นคนหนึ่งที่มีโอกาสนะ ถ้าคนหนึ่งที่มีโอกาส เวลาทางโลกเขาทำไม่ไม่ให้โอกาสกัน ถ้าให้โอกาสเข้าจะมีโอกาสทำงานของเขาได้ประสบผลของเขา อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าวรรู้ธรรมเราไม่มีใครให้ได้เลย ถ้าใจไม่เปิด

ถ้าใจเปิด โอกาสเราก็เปิด ถ้าใจเราไม่เปิด เราไม่เชื่อ เราไม่เชื่อ โอกาสมาจากไหน? โอกาสเราก็ไม่มีไง แต่ถ้าเราเชื่อขึ้นมาเราก็มีโอกาส ถ้าเรามีโอกาสขึ้นมาเราจะทำของเราขึ้นมา นี่ในวงปฏิบัติ ถึงเวลาสนทนาธรรมกัน ก็สนทนาธรรมเรื่องการประพฤติปฏิบัติ ในการเดินจงกรม ในการทำความเพียรกัน มันต้องอาศัยกันนะ

อยู่กับครูบาอาจารย์เรื่องการกระทบกระเทือนกัน มันจะมีมาก เวลาจิตคนสงบ
ขึ้นมา มันรักษายากมาก เวลาจะผ่านกัน ถ้าจะเข้าไปหากัน ต้องขอโอกาสก่อน ต้อง
กระแอมกระไอให้รู้สึกตัวก่อน แล้วจะเข้าไปหากัน เพื่อจะสนทนาธรรมกัน แต่ถ้าจะไม่
เข้าไปหากันจะพยายามทำให้สัจด์ นี้ความสัจด์ ความสงบของสัจปายะเป็นสิ่งที่ทุกคน
แสวงหา ทุกคนต้องการ

แล้วในการกระทบกระเทือนกัน ถ้าไม่จำเป็น เราไม่ควรจะกระทบกระเทือนกัน
เราจะไม่พูดจาให้กระทบกระเทือนใจคนอื่น เพราะว่าทุกคนต้องการสิ่งที่จะส่งเสริม
ไม่ใช่ต้องการการทำลาย นี้ในวงปฏิบัติ ถึงเป็นสัจปายะ ๔ ไร่

ครูบาอาจารย์สำคัญที่สุด เราเกิดมาถึงกลางพุทธศาสนาเราเกิดพบมาหลวงปู่เสาร์
หลวงปู่มั่น เป็นผู้ค้นคว้ามา ครูบาอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะ อาหารเป็นสัจปายะ เราก็แสวงหา
เอา ถ้ามันมากเกินไป เราก็ลดทอนของเราเอง **สถานที่เป็นสัจปายะ** เราก็แสวงหา ถ้ามี
โอกาส ถ้าไม่มีโอกาสเราก็พยายามพลิกแพลงของเราเอง **นี่หมู่คณะสัจปายะ**

สิ่งที่เป็นสัจปายะ วงปฏิบัติเราต้องการสิ่งนี้ ถ้าสิ่งนี้เกิดขึ้นมากับเราได้ เราจะเริ่ม
มีพื้นฐาน แล้วเราจะปฏิบัติของเราถึงที่สุดได้ เอวัง